

Marcin Kojder

DOI: 10.15290/sw.2023.23.10

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej

e-mail: marcin.kojder@umcs.pl

ORCID: 0000-0001-7002-9552

Polityka nazewnicza Ukrainy w obliczu wojny rosyjsko-ukraińskiej na przykładzie zmian nazewnictwa miejskiego

Słowa kluczowe: urbanonimia, Ukraina, wojna, polityka językowa, derusyfikacja

Współczesne działania wojenne odbywają się nie tylko na gruncie militarnym, ale także w przestrzeni medialnej, w tym językowej. Propaganda, dezinformacja, a także przeciwdziałanie im stały się niekonwencjonalnymi instrumentami o charakterze dywersyjnym. Nazwy własne, jako środki językowe posiadające potencjał wywierania wpływu na różne grupy społeczne, także są wykorzystywane w szeroko pojmowanych hybrydowych działaniach wojennych. Mogą one być przedmiotem działań władz administracyjnych na różnych szczeblach (zmiany w obrębie oficjalnej toponimii i urbanonimii), ale mogą być wykorzystywane przez grupy społeczne, a nawet w celach komercyjnych.

Zmiana sytuacji społeczno-politycznej Ukrainy, związana z pełnoskalową inwazją wojsk rosyjskich 24 lutego 2022 r., wywarła wpływ także na funkcjonowanie określonych kategorii onimicznych w Ukrainie, a także w innych krajach europejskich¹. Niniejszy artykuł ma na celu opis wpływu

¹ O zmianach w obrębie nazw własnych, ze szczególnym uwzględnieniem urbanonimii, a zaistniałych w wyniku rosyjskiego ataku na Ukrainę w lutym 2022 r. w krajach Europy jako wyrazie solidarności z Ukrainą i jej mieszkańcami zob. Dvořáková 2023.

agresji rosyjskiej na politykę nazewniczą władz ukraińskich w świetle ostatnich zmian w nazewnictwie miejskim. Jednocześnie proponowana analiza w założeniu ma być próbą wskazania widocznych kierunków kreowania polityki językowej (a przez to polityki historycznej i edukacyjnej) państwa ukraińskiego w obliczu wojny.

Federacja Rosyjska od dawna stosuje wobec Ukrainy wojnę psychologiczną i informacyjną (czyli taką, w której systemy informacyjne traktuje się jako narzędzie walki lub jej cel), która stała się jedną z metod prowadzonej wojny hybrydowej. W rosyjskiej doktrynie wojennej współczesna wojna przeciwko Ukrainie definiowana jest m.in. jako indoktrynacja społeczeństwa ukraińskiego w celu doprowadzenia do destabilizacji państwa, a w rezultacie zmuszenie Ukrainy do podejmowania decyzji korzystnych dla Rosji [Grocholska 2017, 174–175].

Wykorzystywanie nazw własnych w celach ideologicznych ma miejsce na całym świecie, ponieważ poprzez nadawanie obiektom toponimicznym nazwy na cześć ważnych postaci i wydarzeń z życia politycznego lub kulturalnego narodu państwo realizuje swoją politykę historyczną i edukacyjną.

Jak zauważa Ewa Rzetelska-Feleszko:

w akcie tworzenia nazwy chodzi nie tylko o wskazanie obiektu czy osoby, lecz także o zawarcie w niej, pojmowanie i odbiór pewnych treści znaczeniowych emocjonalnych, wartościujących, wróżebnych, tabuistycznych i innych, opartych na skojarzeniach czy też na bezpośrednim znaczeniu etymologicznym nazw. Wśród tych treści, które zawarte bywają w nazwach własnych, znajdują się też treści o charakterze politycznym, zwykle związane z podstawami nazw własnych, a więc sygnalizowane przez wyrazy, od których nazwy zostały utworzone [Rzetelska-Feleszko 2006, 96].

Systemy toponimiczne narodów o wielowiekowej, a co najważniejsze, ciągłej tradycji państwowej często odzwierciedlają ich różne okresy historyczne: wiele paryskich czy londyńskich nazw ulic i placów nigdy nie uległo zmianie, a ich pierwotna forma zachowała się na przestrzeni wieków, co słusznie uważane jest za dziedzictwo kultury narodowej. Natomiast narody o młodszej lub przerwanej tradycji państwowej skazane są na „innowacyjność” nazewnictwa, gdyż zachowując linię ideologiczną dawnej bezpaństwowości, kolonialnej epoki, kwestionują w ten sposób swoją obecną niezależną egzystencję. Dlatego państwa postkolonialne czy posttotalitarne, starając się rozwijać samodzielnie i niezależnie, muszą pozbyć się ideologicznie

zawłaszczonych nazw z poprzedniej, imperialnej lub totalitarnej epoki swojej historii [Белей 2015, 12].

W ostatnim 30-leciu przez państwo ukraińskie przelały się dwie fale zmian toponimów, zarówno ojkonimów, jak i urbanonimów: pierwsza – w latach 1991–2000, druga w latach 2014–2016. Proces dekomunizacji toponimii w kraju rozpoczął się w latach 90. XX w., ale był on powolny i nierównomierny w skali państwa ukraińskiego, nie podlegał regulacjom prawnym, był uzależniony od decyzji władz miejscowych. Szybciej i w większej skali zachodził na zachodniej Ukrainie, tradycyjnie przejawiającej żywe tendencje narodowe. Na wschodzie i południu kraju przemianowano jedynie niewielką część obiektów geograficznych związanych z ideologią komunistyczną. Czynnikiem determinującym tę sytuację był niewystarczający poziom uwagi władz w zakresie polityki standaryzacji nazw geograficznych oraz brak jednolitej strategii w kwestiach systemu toponimii państwa. Należy zwrócić uwagę, że Ukraina w tym okresie była państwem niejednorodnym w wielu sferach, w tym również w sferze onimicznej, dlatego kraj stanął przed ważnym problemem, polegającym na wprowadzeniu na swoim terytorium nazewnictwa o proweniencji ukraińskiej. Niezbędnym krokiem było stworzenie podstaw prawnych do dekomunizacji systemu onimicznego. W 2015 r. Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła ustawę potępiającą reżim komunistyczny i nazistowski oraz zabraniającą propagandy ich symboliki, w wyniku której samorządy miejscowe zobligowane zostały do zmiany nazw ulic, placów i innych obiektów miejskich noszących nazwy związane z systemem komunistycznym. W skali całego państwa ukraińskiego dużą rolę konsolidacyjną miały rozpoczęte w 2016 r. działania wojenne w Donbasie i rola Rosji, która w bardziej lub mniej otwarty sposób dążyła do oderwania części terytorium państwa ukraińskiego [Kojder, Olejnik 2017, 209; Ostash 2023, 114].

Przed kilkoma latami, ale już po rozpoczęciu agresji Rosji na Ukrainę, badacze w prowadzonej przez władze ukraińskie dekomunizacji nazw miejskich widzieli szersze zjawisko – derusyfikację, proces ten oceniali jako postawienie się władz Ukrainy w opozycji do Federacji Rosyjskiej, w której widoczny był powrót do ideologii Związku Radzieckiego jako imperium i Federacji Rosyjskiej jako jego spadkobiercy [Kojder, Olejnik 2017, 216]. Wydawało się wówczas, że Ukraińcy masowo usuwają z przestrzeni społecznej nazwy, które są kultywowane w Rosji. Czas i rzeczywistość pokazały, że

nie do końca mieliśmy rację. Owszem, z sztyldów części ukraińskich miast zostali usunięci ideolodzy i działacze komunistyczni, radzieccy dowódcy i bohaterowie. Można dojść do wniosku, że proces ten równał się wówczas desowietyzacji, nie zaś derusyfikacji. Patronami obiektów miejskich w większości miast ukraińskich pozostały osoby związane z szeroko pojmowaną kulturą i nauką rosyjską. To dlatego, że dla dużej części ukraińskiego społeczeństwa kultura powszechna, sztuka, literatura, nauka, a nawet współczesna kultura popularna ogranicza się do kultury, sztuki i nauki rosyjskiej. Ten stan jest wynikiem wielowiekowej rusyfikacji. Nic więc dziwnego, że wiele obiektów miejskich nosiło imię *Dostojewskiego*, *Lermontowa*, *Łomonosowa*, *Tołstoja*, *Puszkina*, *Bułhakowa*, *Niekrasowa*, *Czechowa*, *Mendelejewa*. Podczas konsultacji społecznych prowadzonych w sprawie przemianowania obiektów często pojawiały się głosy, że kultury i nauki nie powinno się łączyć z polityką, w tym z polityką nazewniczą.

Dzień 24 lutego 2022 r. przyniósł ogromną zmianę w postawie, myśleniu i światopoglądzie także tej części społeczeństwa ukraińskiego. Po pierwszym szoku spowodowanym aktem agresji, później po zatrzymaniu ofensywy rosyjskiej i odsunięciu na wschód i południe wojsk rosyjskich, po odsunięciu bezpośredniego zagrożenia od dużych miast, przede wszystkim od Kijowa, ale też Charkowa, Ukraińcy przeszli do ofensywy kulturowej, w tym językowej, także w kontekście nazw własnych. W wielu miastach władze lokalne zdecydowały o przeprowadzeniu, realnej tym razem, derusyfikacji nazewnictwa miejskiego [por. Ostash 2023, 115]. I, co ważne, mimo obiektywnych trudności związanych z rzeczywistością wojenną, często przeprowadzano w tej sprawie konsultacje społeczne dotyczące zarówno nazw, które z przestrzeni miast powinny zniknąć, jak i nowych mian dla obiektów miejskich.

Przystąpiono do wzmożonego procesu derusyfikacji, powiązanego z procesami dekomunizacji i dekolonizacji, mającego na celu pozbycie się skutków przeszłości kolonialnej. Oleksij Daniłow, Sekretarz Rady Bezpieczeństwa Narodowego i Obrony Ukrainy, w wywiadzie z 21 kwietnia 2022 r. stwierdził: „Przeprowadzimy całkowitą derusyfikację (...). Tu nie pozostanie nic rosyjskiego” [Ostash 2023, 115]. Obecnie trwają prace nad nowelizacją ustawy dotyczącej dekolonizacji toponimii i uregulowania funkcjonowania nazw geograficznych w Ukrainie [Верховна Рада України, 2022]. 2 sierpnia 2022 r. Rada Ekspertów ds. zwalczania skutków rusyfikacji i tota-

litaryzmu przy Ministerstwie Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy ustaliła 10 najczęściej występujących nazwisk osób kojarzonych z Rosją, reżimem komunistycznym, ideologią imperialną i radziecką, występujących w ukraińskiej przestrzeni urbanonimicznej, których usunięcie zaleca (*Jurij Gagarin, Aleksander Puszkina, Iwan Miczurin, Walery Czkałow, Maksym Gorki, Mychail Lermontow, Aleksander Suworow, Władimir Majakowski, Aleksander Matrosow, Władimir Komarow*) [Ostash 2023, 116].

Do nazw, które usunięto z przestrzeni miast ukraińskich, należą, najogólniej mówiąc, wszelkie nazwy rosyjskie i z Rosją się kojarzące.

Wśród nazw pamiątkowych motywowanych antroponimami dużą grupę stanowią nazwy pochodzące od nazwisk rosyjskich i sowieckich polityków oraz wojskowych, np.: w Kijowie usunięto nazwy: ul. *Watutina* (ukr. *Ватутіна*), ul. *Kosmonauty Wołkowa* (ukr. *Космонавта Волкова*), ul. *Dubinina* (ukr. *Дубініна*), ul. *Marszałka Koniewa* (ukr. *Маршала Конєва*), ul. *Bagrations* (ukr. *Баграціона*). W tej grupie mian liczne są także nazwy motywowane nazwiskami rosyjskich i sowieckich przedstawicieli kultury, sztuki i nauki: ul. *Bułhakowa* (ukr. *Булгакова*), ul. *Dostojewskiego* (ukr. *Достоевського*), ul. *Kryłowa* (ukr. *Крилова*), ul. *Łomonosowa* (ukr. *Ломоносова*), ul. *Tołstoja* (ukr. *Толстого*), ul. *Swietłowa* (ukr. *Светлова*), ul. *Siedowa* (ukr. *Сєдова*), ul. *Dala* (ukr. *Далєя*), ul. *Miczurina* (ukr. *Мічуріна*); w Iwano-Frankowsku przemianowano: ul. *Lermontowa* (ukr. *Лєрмонтова*), ul. *Dostojewskiego* (ukr. *Достоевського*), ul. *Mendelejewa* (ukr. *Мєндєлєєва*), ul. *Niekrasowa* (ukr. *Нєкрасова*), ul. *Czechowa* (ukr. *Чєхова*), ul. *Tołstoja* (ukr. *Толстого*), ul. *Czajkowskiego* (ukr. *Чайковського*).

W zbiorze nieakceptowanych nazw znalazły się także nazwy kierunkowe (lub nazwy pozornie kierunkowe) utworzone od nazw toponimicznych. W Kijowie zmianie uległy: ul. *Amurska* (ukr. *Амурська*), ul. *Astrachańska* (ukr. *Астраханська*), ul. *Bajkalska* (ukr. *Байкальська*), ul. *Wołgogradzka* (ukr. *Волгоградська*), ul. *Kronszadzka* (ukr. *Кронштадтська*), *Prospekt Miński* (ukr. *просп. Мінський*), *Zaulek Moskiewski* (ukr. *пров. Московський*), ul. *Orłowska* (ukr. *Орловська*), ul. *Rostowska* (ukr. *Ростовська*), zaś w Dnieprze ul. *Abchazka* (ukr. *Абхазька*), ul. *Altajska* (ukr. *Алтайська*), ul. *Bielgorodzka* (ukr. *Білгородська*), ul. *Białomorska* (ukr. *Біломорська*), *Zaulek Buriacki* (ukr. *Бурятський провулок*), ul. *Domodjedowska* (ukr. *Домодєдовська*), ul. *Kabardyjska* (ukr. *Кабардинська*), ul. *Kronszadz-*

ka (ukr. *Кронштадтська*), ul. *Magadańska* (ukr. *Магаданська*), ul. *Moskiewska* (ukr. *Московська*), ul. *Orska* (ukr. *Орська*), ul. *Pskowska* (ukr. *Псковська*), ul. *Chabarowska* (ukr. *Хабарівська*).

Przywołane urbanonimy są tylko wybranymi przykładami wskazującymi na możliwy kurs przyjęty przez władze lokalne, często będące realizacją decyzji przedstawicieli lokalnych społeczności wyrażonych w trakcie konsultacji społecznych. Jest to kurs na derusyfikację w dosyć ostrym wydaniu – wszystko, co kojarzy się z „państwem agresorem”² jest usuwane z przestrzeni publicznej.

W miejsce skompromitowanych urbanonimów o rosyjskiej proweniencji do przestrzeni miast ukraińskich wprowadzone zostały nowe nazwy miejskie. Można je podzielić na dwie główne grupy. Z uwagi na semantykę podstaw, są to w dużej części nazwy pamiątkowe motywowane antroponimiami lub nazwami zbiorowymi oraz nazwy kierunkowe (pozornie kierunkowe) motywowane toponimami. Wśród nowych mian odnajdujemy nazwy związane z historią, kulturą i nauką Ukrainy, a więc nazwiska postaci historycznych (władców, książąt ruskich, hetmanów kozackich), wybitnych twórców sztuki, naukowców [por. Ostash 2023].

Moim zdaniem, znaczące w kontekście realizacji polityki derusyfikacji są nazwy związane z wciąż trwającymi działaniami wojennymi. Takie urbanonimy stanowią liczną grupę.

Wśród nazw pamiątkowych motywowanych antroponimiami liczne miana poświęcone są osobom poległym w wyniku działań wojennych lub zaangażowanych w obronę kraju. W Kijowie patronami ulic zostali wojskowi różnego szczebla, w tym uczestnicy działań wojennych: ul. *Denisa Antipowa* (ukr. *Дениса Антіпова*), ul. *Wołodymyra Haronenki* (ukr. *Володимира Гароненка*), ul. *Oleksandra Oksaczenki* (ukr. *Олександра Оксанченка*), ul. *Pawła Li* (ukr. *Павла Лі*), ul. *Generała Kulczyskiego* (ukr. *Генерала Кульчицького*), ul. *Wołodymyra Rybaka* (ukr. *Володимира Рибак*), ul. *Witalija Skakuna* (ukr. *Віталія Скакуна*), ul. *Oleksandra Machowa* (ukr. *Олександра Махова*), ul. *Generała Momota* (ukr. *Генерала Момота*), ul. *Dmytra Hodzenki* (ukr. *Дмитра Годзенка*), ul. *Hennadija Matliaka* (ukr. *Геннадія Матуляка*), ul. *Romana Ratusznego* (ukr. *Романа Ратушного*),

² Ta peryfraza wykorzystywana jest powszechnie w Ukrainie na określenie Federacji Rosyjskiej.

ul. *Oleha Afanasa* (ukr. *Олега Афанаса*), ul. *Maksyma Lewina* (ukr. *Максима Левина*), ul. *Stepana Czobanu* (ukr. *Степана Чобану*), ul. *Wasyła Slipaka* (ukr. *Василя Сліпака*), a także wolontariusze i działacze społeczni: ul. *Kateryny Handziuk* (ukr. *Катерини Гандзюк*), ul. *Andrija Kuźmenki* (ukr. *Андрія Кузьменка*). Do kolejnej grupy należą pamiątkowe nazwy zbiorowe:, np. w Kijowie ul. *Obrony Terytorialnej* (ukr. *Територіальної оборони*), ul. *Legionu Międzynarodowego* (ukr. *Міжнародного легіону*), ul. *Bohaterów Pułku Azow* (ukr. *Героїв полку „Азов”*), ul. *Bohaterów Mariupola* (ukr. *Героїв Маріуполя*), ul. *Bohaterów Ukrainy* (ukr. *Українських Героїв*), ul. *Piechoty Morskiej* (ukr. *Морських піхотинців*), w Równem ul. *Niezwycięzzonego Narodu* (ukr. *Нації Нескорених*), ul. *Bohaterkich Ratowników* (ukr. *Героїв Рятувальників*), w Winnicy ul. *Obrońców nieba* (ukr. *Захисників Неба*), ul. *Bohaterów Policji* (ukr. *Героїв Поліції*), w Dnieprze ul. *Żołnierzy ukraińskich* (ukr. *Українських воїнів*), ul. *Wolontariuszy* (ukr. *Волонтерська*), ul. *128. Brygady Obrony Terytorialnej* (ukr. *128-ї Бригади Тероборони*), ul. *25. Brygady Siczestawskiej* (ukr. *25-ї Січеславської бригади*), ul. *93. Brygady Chłodnojararskiej* (ukr. *93-ї Холодноярської бригади*).

W grupie nazw motywowanych toponimami liczne urbanonimy pochodzą od nazw miejscowości, w których miały miejsce wydarzenia związane z wojną (były miejscem walk lub ujawniono wśród miejscowej ludności ofiary okupacji rosyjskiej), np. w Kijowie są to: ul. *Wołnowaska* (ukr. *Волноваська*), ul. *Oleszkowska* (ukr. *Олешківська*), *Zaulek Chersoński* (ukr. *пров. Херсонський*), *Zaulek Tokmaski* (ukr. *пров. Токмацький*), ul. *Murhorodzka* (ukr. *Миргородська*), *Zaulek Siewierodonijski* (ukr. *пров. Сіверськодонецький*), ul. *Szornobajewska* (ukr. *Чорнобаївська*), ul. *Energodarska* (ukr. *Енергодарська*), *Zaulek Popasniański* (ukr. *пров. Попаснянський*), ul. *Melitorolska* (ukr. *Мелітопольська*), ul. *Wasyłkowska* (ukr. *Васильківська*); w Dnieprze: ul. *Irpieńska* (ukr. *Ірпінська*), *Zaulek Irpieński* (ukr. *Ірпінський провулок*), ul. *Czczeliwska* (ukr. *Чечелівська*), ul. *Szarnobajewska* (ukr. *Чорнобаївська*), *Zaulek Buczaniński* (ukr. *Бучанський провулок*), ul. *Worzelska* (ukr. *Ворзельська*), ul. *Hostomelska* (ukr. *Гостомельська*), ul. *Brodziańska* (ukr. *Бородянська*), ul. *Kramatorska* (ukr. *Краматорська*), ul. *Awdijewska* (ukr. *Авдіївська*), ul. *Saltowska* (ukr. *Салтівська*).

Wskazane przykłady przemianowań obiektów miejskich stanowią kontynuację polityki rozpoczętej w Ukrainie w 1991 r. i rozszerzonej po 2016 [por. Дрогушевська 2014; Kojder, Olejnik 2017; Кравченко, Романюк 2017; Кравченко 2019].

W polityce wewnętrznej i zewnętrznej Ukrainy, a przede wszystkim w postawie znacznej części społeczeństwa ukraińskiego widoczna jest zdecydowana zmiana uznawanych wartości. Tradycyjne miejsce kultury rosyjskiej zajęła kultura europejska. Od kilku lat, a szczególnie od czasu tzw. Rewolucji Godności³, nastąpiła zdecydowana europeizacja, czyli wyraźna zmiana kursu z prorosyjskiego na proeuropejski. Ten trend widoczny jest także w polityce nazewniczej. W przestrzeni onimicznej miast ukraińskich pojawiły się osoby związane z szeroko rozumianą kulturą i historią Europy i świata.

W Kijowie pojawiły się ulice: *Winstona Churchilla* (ukr. *Вінстона Черчилля*), *Juliusza Verne'a* (ukr. *Жуля Верна*), *Stanisława Lema* (ukr. *Станіслава Лема*), *Gareta Jonesa* (ukr. *Гарета Джонса*), *Karela Czarka* (ukr. *Карела Чапека*), *Lecha Kaczyńskiego* (ukr. *Леха Качинського*), *George'a Orwela* (ukr. *Джорджа Орвела*), *Johanna Wolfganga Goethego* (ukr. *Йоганна Вольфганга Гете*), *Astrid Lingren* (ukr. *Астрид Ліндґрен*), *Rene Descartesa* (ukr. *Рене Декарта*), *Goldy Mejer* (ukr. *Голди Меїр*), *Reya Bradbury'ego* (ukr. *Рея Бредбері*), *Ronaldal Reagana* (ukr. *Рональда Рейгана*), *Andy Warhola* (ukr. *Енді Воргола*), *Byrona* (ukr. *Байрона*). W Winnicy: ul. *Janusza Korczaka* (ukr. *Януша Корчака*), ul. *Wacława Hawla* (ukr. *Вацлава Гавела*), ul. *Senatora McCane'a* (ukr. *Сенатора Маккейна*).

Ciekawym faktem jest nadanie jednej z ulic Kijowa nazwy *Prawa magdeburskiego* (ukr. *Магдебурзького права*).

Europeizacja urbanonimii obecna jest także wśród nazw odtoponimicznych. Wśród nowych nazw ulic Kijowa odnajdujemy ul. *Litewską* (ukr. *Литовська*), ul. *Portugalską* (ukr. *Португальська*), ul. *Łotewską* (ukr. *Латвійська*), *Zaułek Fiński* (ukr. *пров. Фінський*), *Zaułek Paryski* (ukr. *пров. Паризький*), ul. *Rzymską* (ukr. *Римська*), ul. *Lon-*

³ Mianem Rewolucji Godności nazywane są protesty, które miały miejsce w Ukrainie od 30 listopada 2013 do lutego 2014 r. jako reakcja na nielegalne rozpędzanie akcji pokojowych studentów i działaczy obywatelskich 21 listopada 2013 r., które były sprzeciwem wobec odejścia przywództwa politycznego kraju z kursu integracji europejskiej. Wydarzenia te przyczyniły się do przemian politycznych i społecznych w kraju.

dyńska (ukr. *Лондонська*), ul. *Brukselską* (ukr. *Брюссельська*), ul. *Wiedeńską* (ukr. *Віденська*). Stację metra *Mińska* (ukr. *Мінська*) przemianowano na *Warszawska* (ukr. *Варшавська*). Ulica *Polska* (ukr. *Польська*) pojawiła się w Dnieprze i Winnicy. W Dnieprze także *Zaulek Fiński* (ukr. *пров. Фінський*) i ul. *Wrocławska* (ukr. *Вроцлавська*), zaś w Winnicy ul. *Gdańska* (ukr. *Гданська*).

Przedstawione przykłady wskazują na realizację nowego kierunku w polityce ukraińskich władz różnego szczebla – otwarcia na Europę, zmiany orientacji na proeuropejską i światową.

Zmiana nazw obiektów miejskich w Ukrainie leży w gestii władz samorządowych. W samorządach działają komisje toponomastyczne, w skład których wchodzi eksperci (głównie historycy i filolodzy), osoby publiczne i przedstawiciele mieszkańców, mający za zadanie uzasadnienie sugerowanych zmian nazw. Proponowane zmiany nazw rozpatrywane są przez Ukraiński Instytut Pamięci Narodowej (ukr. *Український інститут національної пам'яті*) i Radę Ekspertów ds. zwalczania skutków rusyfikacji i totalitaryzmu przy Ministerstwie Kultury i Polityki Informacyjnej Ukrainy. Proces zmian nazw obejmuje także konsultacje społeczne, podczas których mieszkańcy mają możliwość zgłaszania uwag na temat nowej nazwy [Ostash 2023, 113].

Przywołane w artykule fakty pozwalają na wskazanie sposobów kreowania polityki językowej (a przez to polityki historycznej i edukacyjnej) państwa ukraińskiego w obliczu wojny, ukierunkowanej na derusyfikację, a jednocześnie na ukrainizację i europeizację przestrzeni nazewniczej miast. Opisanie zmiany zachodzące w skali całego kraju mogą doprowadzić do ujednolicenia jego systemu urbanonimicznego.

Literatura

- Belej L.O., 2015, *Dekomunizaciâ toponimii: ukraiński problemi ta êvropejskij dosvid*, „Ukraiński tiżden”, No. 16/17, s. 12–15. [Белей Л.О., 2015, *Декомунізація топонімії: українські проблеми та європейський досвід*, «Український тиждень», № 16/17, s. 12–15].
- Boguc'kij V. M., 2013, *Urbanonimiâ v nacional'no-kul'turnomu aspekti*, „Lingvistični doslidžennâ”. Zb. nauk. prac' HNPU im. G.S.Skovorodi, No. 35, s. 11–15.

- [Богуцький В.М., 2013, *Урбанонімія в національно-культурному аспекті*, «Лінгвістичні дослідження», Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г.С.Сковороди, № 35, с.11–15].
- Droguševska Ī.L., 2014, *Dekomunizaciã nazv naselenih punktiv Ukraïni*, [w:] *Naciõnal'ne kartografuvannã: stan, problemi ta perspektivi rozvitku*, zb. nauk. pr., red. Ī.L. Droguševska, Kiïv, s. 20–23. [Дрогушевська І.Л., 2014, *Декомунізація назв населених пунктів України*, [w:] *Національне картографування: стан, проблеми та перспективи розвитку*, зб. наук. пр., ред. І. Л Дрогушевська, Киïв, с. 20–23].
- Dvořáková Ž., 2023, *Odrãz rusko-ukrajinské vãlky v urbanonymii a v jazykové krajíně ostatních zemí*, “Acta Onomastica”, vol. LXIV/1, s. 22–44.
- Grocholska J.A., 2017, *Oblicza wojny hybrydowej na terytorium Ukrainy. Stanowisko Federacji Rosyjskiej, Sojuszu Põlnocnoatlantycznego i Unii Europejskiej*, [w:] *Wojna hybrydowa na Ukrainie. Wnioski i rekomendacje dla Europy i swiata*, red. B. Pacek, J.A. Grochowska, Piotrków Trybunalski, s. 174–175.
- Kojder M., Olejnik M., 2016, *Wpływ zmian politycznych na nazewnictwo miejskie na Ukrainie*, „Slavica: Annales Instituti Slavici Universitatis Debreceniensis”, t. XLV, s. 56–62.
- Kojder M., Olejnik M., 2017, *Najnowsze zmiany w urbanonomii Kijowa (lata 2014–2016)*, „Studia Wschodniosłowiańskie”, nr 17, s. 207–218.
- Kovtũh S.L., 2017, *Sociõonomastičnì aspekti perejmenuval'nih procesiv v Ukraïni*, „Naukovì zapiski TNPU, Seriã: Movoznavstvo”, No. 1(27), s. 160–165. [Ковтюх С.Л., 2017, *Соціономастичні аспекти перейменувальних процесів в Україні*, «Наукові записки ТНПУ», серія: Мовознавство, № 1(27), s. 160–165].
- Kravčenko L., 2019, *Sučasni ukraïnski ojkonimi ta urbanonimi u svitli perejmenuvan'*, [w:] *Konvergacie a divergacie v propriãlnej svěre. 20. Slovenská onomastická konferencia*, red. A. Chomová, J. Krško, I. Valentová, Banska Bystrica, s. 234–249. [Кравченко Л., 2019, *Сучасні українські ойконіми та урбаноніми у світлі перейменувань*, [w:] *Konvergacie a divergacie v propriãlnej svěre. 20. Slovenská onomastická konferencia*, red. A. Chomová, J. Krško, I. Valentová, Banska Bystrica, s. 234–249].
- Kravčenko L., Romanũk Ū., 2017, *Perejmenuvannã vulic' i provulkiv u romanivsko-tu rajoni žitomirskoï oblasti*, „Naukovì zapiski TNPU”, seriã: Movoznavstvo, No. 1(27), s. 184–189 [Кравченко Л., Романюк Ю., 2017, *Перейменування вулиць і провулків у романівському районі житомирської області*, «Наукові записки ТНПУ», серія: Мовознавство, № 1(27), s. 184–189].
- Males L.V., 2014, *Simvolični zmini v prostori mista v sociokulturnih kontekstah XX st.*, „Grani”, No. 9(113), s. 117–122. [Малес Л.В., 2014, *Символічні змі-*

ни в просторі міста в соціокультурних контекстах ХХ ст., «Грані», № 9(113), s. 117–122].

Ostash L., 2023, *Nové reálie v urbanonymii Ukrajinu*, „Acta Onomastica”, vol. LXIV/1, s. 112–130.

Rzetelska-Feleszko E., 2006, *W świecie nazw własnych*, Warszawa–Kraków.

Teres N., 2013, *Perejmenuvannâ vulic' Kiêva: totalitarna spadšina i sučasnist'*, „Miscellanea Posttotalitariana Wratislavientia”, nr 1, s. 89–90. [Терес Н., 2013, *Переіменування вулиць Києва: тоталітарна спадщина і сучасність*, „Miscellanea Posttotalitariana Wratislavientia”, nr 1, s. 89–90].

Verhovna Rada Ukraïni, 2022, *Postanova Verhovnoï Radi Ukraïni “Pro prijnâttâ za osnovu proektu Zakonu Ukraïni pro vnesennâ zmîn do Zakonu Ukraïni “Pro geografičnî nazvi” šodo dekolonizacïi toponimïi ta vporâdkuvannâ vikoristannâ geografičnîh nazv u naselenih punktah Ukraïni”*, 18 lipnâ 2022 roku. [Верховна Рада Украïни, 2022, *Постанова Верховної Ради Украïни «Про прийняття за основу проекту Закону Украïни про внесення змін до Закону Украïни “Про географічні назви” щодо деколонізації топонімії та впорядкування використання географічних назв у населених пунктах Украïни»*, 18 липня 2022 року, <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/24020#Text> [23.07.2022].

THE NAMING POLICY OF UKRAINE
IN THE FACE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR
AS EXEMPLIFIED BY CHANGES IN URBAN NAMES

ABSTRACT

Key words: urbanonymy, Ukraine, war, naming policy, derussification

Over the last 30 years, the Ukrainian state has undergone several waves of changes in toponymy, both oikonymy and urbanonymy. These changes were caused by socio-political changes. After Russia’s open military attack on Ukraine began on February 24, 2022, the phenomenon of broad derussification and, with it, Ukrainization of the linguistic space can be observed. This trend is visible in the language policy implemented by the authorities at various levels in Ukraine, including changes within official proper names. The article analyzes the latest changes in the names of selected cities in Ukraine.